østlandsforskning
Eastern Norway Research Institute

ØF-notat 08/2013

Levekår i Dovre

av

Vegard Johansen

Notat

Østlandsforskning er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984. Instituttet har siden 2011 vært organisert som et aksjeselskap med Hedmark fylkeskommune, Oppland fylkeskommune, Høgskolen i Lillehammer, Sparebanken Hedmark og Stiftelsen Østlandsforskning som eiere. Østlandsforskning er lokalisert på Lillehammer, men har også et kontor på Hamar.

Instituttet driver anvendt, tverrfaglig forskning og utvikling. Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

- Næringsliv og regional utvikling
- Velferd, organisasjon og kommunikasjon

Østlandsforskning viktigste oppdragsgivere er departementer, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

ØF-notat 08/2013

Levekår i Dovre

av

Vegard Johansen

østlandsforskning
EASTERN NORWAY RESEARCH INSTITUTE

Tittel: Levekår i Dovre

Forfatter: Vegard Johansen

ØF-rapport nr.: 08/2013

ISSN nr.: 0808-4653

Prosjektnummer: 1151

Prosjektnavn: Levekår i Dovre

Oppdragsgiver: Dovre kommune

Prosjektleder: Vegard Johansen

Referat: På vegne av Dovre kommune har Østlandsforskning gjennomført en levekårsundersøkelse i Dovre kommune. Målet var å kartlegge dovringenes bolyst, livsstil, fritidsaktiviteter, helse, økonomi og arbeidsforhold. Dataene som er samlet inn gir rom for sammenligninger mellom kommuner og over tid. I første omgang sammenlignes resultatene for undersøkelsen i 2013 med en tilsvarende levekårsundersøkelse som ble gjort i Dovre våren 2009, samt tall på nasjonalt nivå. 1500 personer mellom 18 og 79 år ble invitert til å delta i undersøkelsen, og 991 personer besvarte spørreskjemaet som inneholdt rundt 150 spørsmål.

Emneord: Dovre, levekår, bomotiv, flyttemotiv, levestandard, helse, plager, kosthold, rusmidler, fritid, sosial kontakt, mosjon, fedme, sykefravær, sykenærvær

Dato: Juli 2013

Antall sider: 50

Pris: Kr 100,-

Utgiver: Østlandsforskning
Postboks 223
2601 Lillehammer

Telefon 61 26 57 00
Telefaks 61 25 41 65
epost: post@ostforsk.no
http://www.ostforsk.no

Dette eksemplar er fremstilt etter KOPINOR, Stenergate 1 0050 Oslo 1. Ytterligere eksemplarfremstilling uten avtale og strid med åndsverkloven er straffbart og kan medføre erstatningsansvar.

FORORD

Denne rapporten presenterer resultatene av en levekårsstudie som Østlandsforskning (ØF) har gjennomført på oppdrag fra Dovre kommune. Resultatene for levekårsstudien i 2013 sammenlignes med resultatene for en tilsvarende levekårsundersøkelse som ble gjort i Dovre i 2009, samt tall på nasjonalt nivå. Det er nå bestemt at ØF skal gjennomføre sammenlignbare levekårsstudier i flere kommuner i Oppland.

Prosjektet er gjort i perioden november 2012 til juli 2013.

- Oppstart og utvikling spørreskjema: november 2012 – februar 2013
- Forberedelse datainnsamling: mars 2013
- Datainnsamling: april 2013
- Analyse og rapportskriving: mai 2013 – juni 2013
- Levering av sluttrapport: juli 2013

Vi takker prosjektgruppen ved Dovre kommune for godt samarbeid i alle faser av prosjektet. Vi takker særlig Aud Gjørwad for god organisering og nyttige innspill. Til sist rettes en takk til lag og foreninger som bisto med utdeling og innsamling av spørreskjema, svarkonvolutter og informasjonsbrev.

Lillehammer, september 2013

Trude Hella Eide
forskningsleder

Vegard Johansen
prosjektansvarlig

Innhold

1 Innledning 7
2 Metode 9
2.1 Datainnsamling og etiske utfordringer 9
2.2 Validitet 10
3 Resultater 13
3.1 Om de spurte 13
3.2 Bomotiver 14
3.3 Flyttemotiver 17
3.4 Indikatorer på levestandard 18
3.5 Helsetilstand og plager 20
3.6 Kosthold 24
3.7 Rusmiddelbruk 26
3.8 Bruk av fritiden 27
3.9 Sosial kontakt 29
3.10 Fysisk aktivitet 30
3.11 Fedme 32
3.12 Sykefravær og sykenærvær 33
4 Oppsummering 35
5 Referanseliste 39
6 Vedlegg 41
6.1 Spørreskjema 41
6.2 Informasjonsskriv 49

Tabell 1. Populasjon, utvalg, svarprosent for studier i Dovre i 2009 og 2013. 10
Tabell 2. Sammenligning av utvalg og populasjon for tre relevante dimensjoner. %. 11
Tabell 3. Etnisk bakgrunn, utdannelse, botid, husholdstørrelse og husholdstyper. %. 13
Tabell 4. Tilfredshet med å bo og leve i Dovre kommune. %. 14
Tabell 5. Faktorer som spiller innpå tilfredshet med å bo og leve i Dovre. 14
Tabell 6. Dovringenes bomotiver. %. 16
Tabell 7. Faktorer som spillller inn på om man vurderer å flytte fra Dovre. 17
Tabell 8. Flyttemotiver. %. 17
Tabell 9. Økonomisk romslighet Dovre. %. 18
Tabell 10. Faktorer som spiller inn på økonomisk romslighet. 18
Tabell 11. Økonomisk buffer i %. 18
Tabell 12. Betalingsproblemer siste 12 mnd. %. 19
Tabell 13. Har ikke økonomi til … 19
Tabell 14. Andel som disponerer følgende gjenstander. 20
Tabell 15. Hvis det er barn i ditt hushold: Har dere økonomi til at barnet/barna kan få… 20
Tabell 16. Hender det at familiens økonomiske situasjon fører til at barnet/barna ikke kan: 20
Tabell 17. Opplevelse av allmenn helsetilstand og livskvalitet. %. 21
Tabell 18. Faktorer som spiller inn på vurderingen av allmenn helsetilstand. 21
Tabell 19. Medisinbruk siste to uker. %. 22
Tabell 20. Plager siste måned. %. 23
Tabell 21. Hvor ofte spiser/drikker ulike mat- og drikkegrupper. %. 24
Tabell 22. Hvor ofte spiser man disse sentrale måltidene. %. 25
Tabell 23. Faktorer som spiller inn på kostholdsvaner. 25
Tabell 24. Tobakksbruk blant de mellom 18 - 79 år. %. 26
Tabell 25. Alkoholbruk blant de mellom 18 - 79 år. %. 26
Tabell 26. Hva gjør man i fritiden? %. 27
Tabell 27. Aktiv og passiv deltakelse i organisasjoner og foreninger. % 28
Tabell 28. Variasjon i aktiv organisasjonsdeltakelse. 28
Tabell 29. Variasjoner blant de som av og til eller ofte opplever ensomhet. 29
Tabell 30. Fortrolige venner. % 29
Tabell 31. Trening/mosjon de siste 3 måneder. %. 30
Tabell 32. Faktorer som spiller inn på ukentlig trening. 30
Tabell 33. Ukentlig fysisk aktivitet, snitt siste 3 måneder. %. 30
Tabell 34. Trening/mosjon alene eller sammen med andre. %. 31
Tabell 35. Faktorer som spiller inn på om man ønsker å bli mer aktiv. 31
Tabell 36. BMI. % 32
Tabell 37. Faktorer som spiller inn på fedme. 33
Tabell 38. Sykefravær og sykenærvær. %. 33
Tabell 39. Faktorer som spiller inn på sykefravær og sykenærvær. 34

1 INNLEDNING

Om man ønsker å få et innblikk i folks hverdag i kommune-Norge kan man enten ta utgangspunkt i foreliggende data eller hente inn nye data selv. I KOSTRA (KOmmune-STat-RApportering) registreres og sammenstilles informasjon om kommunale tjenester og bruk av ressurser på ulike tjenesteområder. Mange kommuner har også gjort brukerundersøkelser av kommunale tjenester (folks opplevelse av ulike forhold ved tjenester de har mottatt fra kommunen som bruker eller pårørende) eller borger-/omdømmeundersøkelser (vurderinger av kommunens tjenester som ikke krever egen erfaring av tjenestene). KS, kommunesektorens organisasjon, tilbyr her ferdige undersøkelsesopplegg, der man kan sammenligne kommunens resultater med tilsvarende resultater i andre kommuner. Til sist har man levekårsstudier. Her er man ute etter folks opplevelse av eget liv og søker å kartlegge fordelingen av levekår i befolkningen generelt og levekårene slik de oppleves for ulike grupper av mennesker.

Det er viktig å være klar på at registerdata og surveydata gir oss ulike informasjon. Styrken ved registrenes tallmessig informasjon om bruk av tjenester og omfanget av ytelser er at slike mål er "objektive", men samtidig er de kun indirekte indikatorer på folks levekår (høye andeler med lav utdanning eller på uførepensjon gir lav skåre på levekårsindeksen). Derimot gir surveydata oss direkte informasjon om folks levekår, men denne informasjonen er «subjektiv». Styrken ved å samle inn surveydata er at man fanger folks egen forståelse, og det er jo dette som er utgangspunkt for hvordan folk handler og reagerer i ulike sammenhenger. Svakheten kan være at den opplevde situasjonen kan være urimelig i forhold til mer objektive mål (høytlønnende kan være mer misfornøyde med inntekten enn lavtlønnede). Forskjellene mellom informasjonen i registerdata og surveydata illustreres godt av studiene våre i Dovre og Lesja i 2009 (Johansen & Rønning 2009): registerdataene i «styrings- og informasjonshjulet» fortalte at Dovre hadde klart større levekårsproblemer enn Lesja, mens surveyundersøkelsene fortalte at de to kommunene var svært like med hensyn til folks opplevelser av levekårene (og at begge kommuner i mange sammenhenger var som landsgjennomsnittet).

Dette notatet gir oversikt over svarfordelinger for alle spørsmål i en levekårsundersøkelse gjennomført i Dovre våren 2013. Der det er datagrunnlag, så vil resultatene for 2013 sammenlignes med resultater fra en tilsvarende undersøkelse i Dovre i 2009. Resultatene for Dovre i 2013 vil også sammenlignes med studier på nasjonalt nivå. I tillegg til univariate analyser gjennomføres flere multivariate analyser der det kontrolleres for betydningen av flere bakgrunnsvariabler samtidig.

2 METODE

Målet med levekårsundersøkelsen er å kartlegge dovringenes bolyst, livsstil, fritidsaktiviteter, helse, økonomi mm. I tillegg analyserer jeg hvordan levekårene er for viktige dimensjoner som kjønn, alder, utdanningsnivå og familietype. Dette kapitlet forteller om datainnsamlingen og gir vurderinger av studiens validitet.

2.1 Datainnsamling og etiske utfordringer

I perioden november 2012 til mars 2013 ble utviklet vi spørreskjema, forberedte datainnsamlingen, samt sendte søknad og fikk godkjent prosjektet av NSD (Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste). Datainnsamlingen ble gjort i april 2013. Målet var å invitere «alle» personer i Dovre mellom 18 til 79 år til deltakelse i studien, og dette ble gjort ved at voksne personer fra tre foreninger besøkte alle husstandene i Dovre og overleverte spørreskjema og svarkonvolutter. Svarkonvoluttene ble enten hentet noen dager senere av foreningene, eller så hadde respondentene mulighet til å sende svarkonvoluttene direkte til Østlandsforskning gratis. Jeg skal videre kommentere fire forskningsetiske forhold:

- Forskeren plikter å informere om frivillig deltakelse: Informasjonsbrevet om undersøkelsen poengterte at deltakelse er frivillig, at informanten kunne trekke seg underveis, og at informanten kunne velge å ikke svare på alle spørsmål.

- Data skal behandles konfidensielt og deltakerne garanteres anonymitet: Svarskjema ble lagt i lukket svarkonvolutt. Det ble enten hentet av en voksen person eller sendt direkte til Østlandsforskning. Alle svarskjema ble makulert etter de var punchet i SPSS. Datafilen ble anonymisert i slutten av juli.

- Forskningsdeltakerne skal ikke føres bak lyset: Vi opplyste om prosjektets formål i informasjonsbrevet til spørreundersøkelsen. Det ble også informert om formålet med undersøkelsen på kommunens hjemmeside.

- Tilbakeføring av forskningsresultater: Dette er det tatt hensyn til gjennom publisering av dette resultatnotatet.

2.2 Validitet

Operasjonalisering vil si at teoretiske begreper knyttes til empiriske indikatorer (spørsmål/påstander). Innholdsvaliditet handler om hvor god relasjonen mellom teori og indikator er. Det er forsøkt å lage et spørreskjema som ikke skal skape misforståelser, og det innebærer å unngå fremmedord, spørre om en ting om gangen, og gjøre spørsmål så korte som mulig. Jeg mener at presisjonsnivået i undersøkelsen er styrket ved at det ble brukt mye tid på utarbeiding av spørreskjemaet, at man har benyttet tidligere studier som referanseramme, samt tok imot innspill fra referansegruppen for prosjektet.

Indre validitet handler blant annet om hvor sikre man er på slutninger sammenhenger. Denne studien gir rom for å undersøke betydningen av flere uavhengige variabler samtidig, og det gis en del eksempler på multivariate analyser i notatet.

Ytre validitet angår det å generalisere fra utvalg til populasjon, og det ses på svarprosent og representativitet. For sammenligningens skyld kommenteres både tallene for studiene i 2009 og 2013

Tabell 1. Populasjon, utvalg, svarprosent for studier i Dovre i 2009 og 2013.

	2009	2013
Populasjon (alle)	2770	2730
Populasjon mellom 18-79 år	Ca. 2000	Ca. 2000
Bruttoutvalg (hushold)	1130	1500
Utvalg	531	991
Svarprosent (hushold)	47	66
Utvalgets andel av populasjonen mellom 18-79 år	26	50

Populasjonen for levekårsundersøkelsene er personer i alderen 18-79 år. Det var ca. 2000 personer i denne aldersgruppen i Dovre i 2009 og 2013.

I 2009 ble 1130 personer invitert til å delta i undersøkelsen. Av disse leverte 531 besvart spørreskjema, og det tilsier en svarprosent på 47 %. Deltakerne utgjorde ca. 26 % av populasjonen mellom 18 og 79 år

I 2013 ble 1500 personer invitert til å delta i undersøkelsen. Av disse leverte 991 besvart spørreskjema, og det tilsier en svarprosent på 66 %. Deltakerne utgjorde ca. 50 % av populasjonen mellom 18 og 79 år

Tabell 2. Sammenligning av utvalg og populasjon for tre relevante dimensjoner. %.

	Populasjon	Utvalg 2009	Utvalg 2013
Alder			
18-39 år	32	20	17
40-59 år	36	42	43
60-79 år	32	38	40
Sum	100	100	100
Kjønn			
Menn	50	40	48
Kvinner	50	60	52
Sum	100	100	100
Husholdstørrelse			
1-2 personer	42	66	56
3-4 personer	35	26	32
5+ personer	23	8	12
Sum	100	100	100

I og med at ikke alle i populasjonen deltar i undersøkelsen er det en fare for at utvalget ikke er representativt. I tabell 2 undersøker man om utvalgene i 2009 og 2013 er skjeve ved å sammenligne utvalgsfordelingene med populasjonsfordelingen, og det er valgt ut tre relevante dimensjoner: alder, kjønn og husholdstørrelse. Tabell 2 forteller at utvalget i 2009 var skjevt for alder (lav andel unge mennesker), for kjønn (lav andel menn) og husholdstørrelse (lav andel 3+ hushold). Utvalget i 2013 var ikke like skjevt, og her ser man at det var en lav andel unge mennesker og lav andel store hushold, mens andelene menn og kvinner stemte overens med populasjonen.

For å komme et stykke på vei i forhold til disse skjevhetene har jeg valgt å vekte data slik at utvalgene «stemmer» i forhold til populasjonen både for kjønn og alder. Denne manipulasjonen av data bidrar til at man kan feste større lit til sammenlikningen av resultater for Dovre i 2009 og 2013, samt sammenlikning med nasjonale tall.

3 RESULTATER

I dette kapittelet skal jeg se nærmere på funn for levekårsundersøkelsen i Dovre.

3.1 Om de spurte

Tabell 3 forteller om fordelingene for utdannelse, etnisk bakgrunn, botid og type hushold. Vi tar utgangspunkt i tallene for 2013: 28 % har høy utdannelse; 96 % er etniske norske; 86 % har bodd i 10 år eller mer i Dovre. Jeg skiller mellom fire familietyper: 19 % er enslige, 7 % er enslige med barn, 43 % av husholdene er i kategorien "par uten barn" og 31 % er i kategorien "par med barn". Det er visse forskjeller fra studien i 2009 i forhold til familietype. Dette skyldes at det denne gang (2013) ble satt en grense på 17 år for barn som bor med foreldre (i 2009 fikk vi med «unge voksne» i kategoriene «med barn»).

Tabell 3. Etnisk bakgrunn, utdannelse, botid, husholdstørrelse og husholdstyper. %.

	2009	2013
Utdannelse		
Videregående opplæring eller lavere	69	72
Grad ved universitet eller høgskole, minimum 3 år	31	28
Sum	100	100
Etnisk bakgrunn		
Født i Norge	99	96
Født i annet land	1	4
Sum	100	100
Botid i Dovre		
0-9 år	17	14
10 år eller mer	83	86
Sum	100	100
Type hushold		
Enslig	20	19
Enslig med barn	5	7
Par uten barn	36	43
Par med barn	39	31
Sum	100	100

3.2 Bomotiver

Bo- og flyttemotiver er et nytt tema i denne runden av levekårsundersøkelsen i Dovre. Jeg vil se resultatene for bomotiver og flyttemotiver for Dovre 2013 i lys av Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) og Statistisk sentralbyrå sin flyttemotivundersøkelse (Fodnesbergene 2008; Sørlie 2009). Jeg skal imidlertid begynne med dovringenes generelle tilfredshet med å bo og leve i Dovre kommune. Tabell 4 viser at 75 % er fornøyde med å bo og leve i Dovre kommune, 10 % er lite fornøyde, og 15 % har ingen særskilt mening. Tabell 5 avdekker at kvinner er noe mer fornøyd med å bo og leve i Dovre enn menn, mens de eldste (60-79 år) er noe mer fornøyde enn de yngste (18-39 år). Bortsett fra dette er det små forskjeller mellom ulike typer grupper.

Tabell 4. Tilfredshet med å bo og leve i Dovre kommune. %.

	Prosent
Svært misfornøyd	2
Ganske misfornøyd	8
Verken fornøyd eller misfornøyd	15
Ganske fornøyd	49
Svært fornøyd	26

Tabell 5. Faktorer som spiller innpå tilfredshet med å bo og leve i Dovre.

	B
Konstant	3.78
Kvinne	0.15*
40-59 år	0.04
60-79 år	0.20*
Høy utdanning	0.00
Bodd i Dovre i 10 år eller mer	0.02
Enslig	-0.13
Enslig med barn	-0.22
Par uten barn	-0.04
Justert R2	0.01

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05
B = Ustandardisert regresjonskoeffisient
Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn

Det er fulgt opp med å spørre om dovringene er stolte av kommunen sin. 55 % er stolte av Dovre kommune, 7 % er lite stolte, og 38 % har ingen særskilt mening.

I en søken etter viktige motiver for dovringene til å velge Dovre kommune som bosted, identifiseres seks sett av motiver. Disse er arbeid, bolig, sted/miljø, familie, utdanning og

helse. Arbeid og bolig er nødvendighetsfaktorer, og på landsbasis står de samlet for 36 % prosent av respondentenes bomotiver. Sted- og miljø- og familiemotiver trer frem når arbeid og bolig er avklart, og de står for 50 %. Sørlie (2009) finner at arbeidsmotivene står sterkere i distriktene enn i sentrale strøk, mens sted- og miljømotiver står noe svakere. Det er f.eks. slik at tilgang til goder som butikker og forretninger, privat og offentlig tjenestetilbud, kulturtilbud og kafeer, og friluftsmuligheter vektlegges svakere som bomotiv i periferien enn mer sentrale steder. Utdanning og helse står for bare 3 % av bomotiver, mens 11 % har rapportert kategorien «annet».

I studien for Dovre er det tatt utgangspunkt i flyttemotivundersøkelsen 2008 (Fodnesbergene 2008) og tatt inn 29 spørsmål/motiver. Seks motiver er knyttet til arbeid, familie og utdanning, mens de resterende er steds- og miljøspørsmål. Disse er igjen av fem typer, knyttet til i) tilgjengelighet til ulike typer goder, ii) avstand og reisetid, iii) fysisk nærmiljø, iv) sosialt nærmiljø, og v) stedstilhørighet. Resultatene for Dovre er gitt i tabellen på neste side.

Det motivet som går igjen hos flest dovringer er «god tilgang til natur og gode muligheter for friluftsliv» som hele 71 % krysser av for. Nesten halvparten av dovringene nevner «familietilknytning» og/eller at «godt oppvekstmiljø for barn», «naturtypen som omgir stedet» og «trygghet i nærmiljøet» er viktige kvaliteter for at de velger Dovre. De minst viktige motivene er «utdanningsmuligheter», samt at det er få (< 15 %) som nevner «tilbudet av butikker og forretninger», «kulturtilbud», at «aktiviteter og erfaringer har skapt en spesiell tilknytning til stedet», eller at det er «lett å finne venner».

Det er også sett på betydningen av kjønn og av botid i forhold til bomotiver. Kvinner nevner oftere reisetid og avstander til familie, venner og arbeid, samt familietilknytning og det sosiale nærmiljøet (godt oppvekstmiljø for barn, trygghet i nærmiljøet, lett å bli akseptert som den jeg/jeg er). Menn er mer opptatt av «gode mulighet for å dyrke hobbyer eller fritidsinteresser» enn kvinner. I forhold til botid nevner de som har bodd i Dovre i 10 eller flere år oftere familietilknytning og stedstilhørighet (at de «har sterk identitet knyttet til stedet/regionen» og at «bolig/eiendom har tilhørt familien eller slekten), mens de som har bodd i Dovre i mindre enn 10 år nevner er overrepresenterte for arbeidsmotivet («mulighet for relevant arbeid for deg»).

Tabell 6. Dovringenes bomotiver. %.

	Prosent
Arbeid	
Mulighet for relevant arbeid for deg	29
Mulighet for relevant arbeid for partner	19
Familie	
Familietilknytning	46
Utdanning	
Relevante utdanningsmuligheter for deg	3
Relevante utdanningsmuligheter for partner	1
Relevante utdanningsmuligheter for barn og unge	8
Tilgjengelighet til ulike typer goder	
Variert og godt tilbud av butikker og forretninger	14
God tilgang til offentlige tjenester (barnehage, skole, helse)	35
Bra kulturtilbud - som kino, revy, kafeer o.l.	12
Bra tilgang til natur og gode muligheter for friluftsliv	71
Gode muligheter for lek og utfoldelse	23
Gode mulighet for å dyrke hobbyer eller fritidsinteresser	31
Avstander og reisetid	
Kort reise til arbeid/utdanningssted	26
Kort avstand til familie og venner	38
Fysisk nærmiljø	
Bebyggelsen og type strøk	19
Godt klima, god utsikt, bra med sol o.l.	35
Lite støy, ingen forurensning eller andre fysiske ulemper	41
Trygghet i nærmiljøet (ikke trafikkfarlig, lite kriminalitet, barnevennlig)	45
Sosialt nærmiljø	
Godt sosialt miljø på stedet	28
Godt oppvekstmiljø for barn	49
Lett å bli akseptert som den jeg/jeg er	21
Slippe innsyn, innblanding og sosial kontroll fra naboer	18
God kontakt med folk i nabolaget	35
Lett å finne venner	14
Stedstilhørighet	
Bolig/eiendom har tilhørt familien eller slekten	32
Aktiviteter og erfaringer har skapt en spesiell tilknytning til stedet	11
Liker denne type steder (tettstedpreget, landlig)	26
Liker den naturtypen som omgir stedet	49
Har sterk identitet knyttet til stedet/regionen	33

3.3 Flyttemotiver

82 % av dovringene tenker å bli boende, mens 18 % av dovringene vurderer å flytte til en annen kommune. Av disse 18 % ønsker 14 % å fortsette å bo i Dovre, mens 4 % ikke bor i den kommunen de ønsker seg. Følgende grupper er overrepresenterte blant de som vurderer å flytte: enslige (med og uten barn), unge mennesker, og de med høy utdanning.

Tabell 7. Faktorer som spillller inn på om man vurderer å flytte fra Dovre.

	Oddsratio
Kvinne	0.97
40-59 år	0.57**
60-79 år	0.35**
Høy utdanning	1.60*
Bodd i Dovre i 10 år eller mer	0.73
Enslig	2.33**
Enslig med barn	3.83**
Par uten barn	1.31
Nagelkerke R2	0.11

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05

Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn
De som tenker å flytte er spurt hva som er deres viktigste motiver for dette. 39 % angir jobbsituasjonen som en viktig årsak. Familieforhold og «sted og miljø» angis av ca. 30 %. Utdanning er nevnt av 18 %, og dette gjelder særlig for unge voksne. Rundt 10 % nevner helse og «bolig og boligområde». 22 % sier at det er andre forhold som ligger bak, og blant det som nevnes finner man dårlig sosialt miljø (6 stk), familietilknytning (6 stk), dårlig politisk styring (5 stk), jobbsituasjonen (3 stk) og klima/vær (3 stk). På landsbasis er det slik at 45 % viser til arbeid og bolig som viktigste flyttemotiver, mens 48 % viser til sted og miljø og familie. Arbeidsmotivet og familiemotivet står sterkere for de som vil flytte til distriktene, mens boligmotivet er viktigere for de som ønsker å flytte til mer sentrale strøk.

Tabell 8. Flyttemotiver. %.

	Prosent
Jobbsituasjonen	39
Familieforhold	31
Sted og miljø	28
Utdanning	18
Helse	10
Bolig og boligområde	8
Annet	22

3.4 Indikatorer på levestandard

Studien for 2013 inkluderer en rekke indikatorer på subjektive vurderinger av husholdningenes økonomiske situasjon og materielle situasjon. Den første indikatoren er «økonomisk romslighet». Dette angis gjennom svar på spørsmålet: «Hvor lett eller vanskelig er det for dere 'å få endene til å møtes' med den samlede inntekten til alle i husholdningen?» Av tabell 9 fremgår at det er samme andel dovringer som har vanskelig for å få endene til å møtes som landsgjennomsnittet, dvs. 9 % (Statistisk sentralbyrå 2008). De som oftest har vanskelig å få endene til å møtes er enslige (med og uten barn), de med lav utdanning, og de med kort botid (jf. tabell 10).

Tabell 9. Økonomisk romslighet Dovre. %.

	Dovre 2013	Landsbasis
Vanskelig 'å få endene til å møtes'	9	9
Middels vanskelig/lett	91	91
Sum	100	100

Tabell 10. Faktorer som spiller inn på økonomisk romslighet.

	Oddsratio
Konstant	-1.75
Kvinne	1.15
40-59 år	1.50
60-79 år	0.54
Høy utdanning	0.40**
Bodd i Dovre i 10 år eller mer	0.43**
Enslig	2.37**
Enslig med barn	3.15**
Par uten barn	0.69
Nagelkerke R^2	0.12

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05

Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn

Den andre indikatoren er om man har en «økonomisk buffer». Dette angis av svar på spørsmålet: «Har du/husholdningen mulighet til å klare en uforutsett utgift på 10,000 kroner i løpet av en måned, uten å måtte ta opp ekstra lån eller motta hjelp fra andre?» 24 % av dovringene klarer ikke en slik uforutsett utgift, og det er samme andel som på landsbasis (Statistisk sentralbyrå 2013).

Tabell 11. Økonomisk buffer i %.

	Dovre 2013	Landsbasis
Ikke mulighet til å klare uforutsett utgift på 10,000	24	23
Mulighet til å klare uforutsett utgift 10,000	76	77
Sum	100	100

Den tredje indikatoren er «betalingsproblemer» (tabell 12). Som mål på betalingsproblemer har jeg at personer bekrefter at det i løpet av det siste året har hendt at husholdningen har hatt problemer med å betale løpende utgifter som husleie, strøm, avbetalinger. I Dovre rapporterer 13 % at de har hatt betalingsproblemer, og denne andelen er noe lavere enn landsgjennomsnittet på 16 % (Statistisk sentralbyrå 2008). Det er også spurt om hvilke utgifter husholdet var ute av stand til å betale. 6 % nevner lån eller husleie, 9 % nevner regninger for elektrisitet og kommunale avgifter, og 9 % nevner regninger for andre lån.

Tabell 12. Betalingsproblemer siste 12 mnd. %.

	Dovre 2009	Dovre 2013	Landsbasis
Problemer med løpende utgifter	15	13	16
Ikke problemer med løpende utgifter	85	87	84
Sum	100	100	100

Andre indikatorer på levestandard handler om hva man opplever å kunne ta seg råd til. I Dovre sier 15 % at de ikke har økonomi til å betale for en ukes ferie utenfor hjemmet i året, 3 % svarer at de ikke har økonomi til å spise, kjøtt, kylling eller fisk annen hver dag, og 2 % prosent opplever at de ikke har økonomi til å holde boligen varm. Sammenlignet med hele landet er det en høyere andel som ikke har råd til en ukes ferie utenfor hjemmet.

Tabell 13. Har ikke økonomi til ...

	Dovre 2013	Landsbasis
… å betale for en ukes ferie utenfor hjemmet i året?	15	10
… å spise, kjøtt, kylling eller fisk annen hver dag?	3	4
… å holde boligen passe varm?	2	2

Det er også spurt om hva man har av utvalgte forbruksgoder som er vanlige å ha i norske hjem. Merk at spørsmålene gjelder hva man eier, og ikke om man har råd til disse gjenstandene. Hadde det blitt spurt om man har råd til f.eks. bil så ville andelen som bekrefter at de har råd vært betydelig høyere. Sammenlignet med tall for hele landet er det lavere andeler i Dovre som har video/DVD/Blu-Ray spiller og tørketrommel/tørkeskap, men høyere andeler som har bil og PC (Normann 2011).

Tabell 14. Andel som disponerer følgende gjenstander.

	Dovre 2013	Landsbasis
Video- eller DVD-spiller eller Blu-Ray spiller	90	98**
PC	95	87*
Oppvaskmaskin	94	95**
Vaskemaskin	99	98*
Tørketrommel/tørkeskap	67	73**
Fryser	97	98**
Bil	97	85*
Campingvogn/campingbil	16	
Hytte, fritidshus eller eiendom i utlandet	27	

* (Normann 2011), ** (Kontrollutvalg barnefamilier, Sandbæk og West-Pedersen 2010)

De siste settene av spørsmål om økonomi har gått til husholdninger med barn. Tabell 15 forteller at 11 % svarer at de har vanskelig å få økonomien til å strekke til innkjøp av fritidsutstyr til de aktivitetene barna ønsker å drive med. 3 % sliter med å ha råd til nødvendige hverdagsklær. Tabell 16 avdekker at hhv. 6 % og 8 % svarer at familiens økonomiske situasjon fører til at barna «ikke kan delta i skolerelaterte aktiviteter (turer, klassefester o.l.)» og «andre fritidsaktiviteter med venner og jevnaldrende».

Tabell 15. Hvis det er barn i ditt hushold: Har dere økonomi til at barnet/barna kan få...

	Dovre 2013
Fritidsutstyr til de aktivitetene barnet/barna ønsker å drive med?	11
Nødvendige hverdagsklær?	3
Nødvendige finklær?	5

Tabell 16. Hender det at familiens økonomiske situasjon fører til at barnet/barna ikke kan:

	Dovre 2013
Delta i skolerelaterte aktiviteter, som turer, klassefester o.l.?	6
Delta i andre fritidsaktiviteter med venner og jevnaldrende?	8

3.5 Helsetilstand og plager

Subjektiv helse kartlegges ved å stille spørsmål man blir bedt om å vurdere sin allmenne helsetilstand og/eller plager. Subjektive helseplager er utbredt i normalbefolkningen. Det subjektive elementet har den utfordring at vurderingen av smerte, plager og sykdom vil variere fra person til person. Egenvurdering av helse er likevel ansett som en viktig helseindikator. Subjektive helseplager, som muskel- og skjelettplager, mage- og tarmplager, svimmelhet m.m., er vanlige årsaker for å oppsøke lege og til sykefravær og uføretrygd (Ihlebæk mfl. 2004).

Tabell 17. Opplevelse av allmenn helsetilstand og livskvalitet. %.

	Allmenn helsetilstand		Livskvalitet
	Dovre 2009	Dovre 2013	Dovre 2013
God	73	76	81
Middels	20	19	15
Dårlig	7	5	4
Sum	100	100	100

Tabell 17 forteller følgende om dovringene: 76 % mener at helsen er god, 19 % kategoriserer helsen som middels og 5 % har dårlig helse. Dette kan sammenlignes med nasjonale tall, der 81 % mener at helsen er god, 13 % kategoriserer helsen som middels og 6 % har dårlig helse (Statistisk sentralbyrå 2013). Det gir at den egenrapporterte helsetilstanden i Dovre er noe dårligere enn landsgjennomsnittet. Tabell 18 viser at alder og utdanning er faktorer som spiller inn folks vurderinger av allmenn helsetilstand: de med eldre og de med lav utdanning har lavest skåre på egenrapportert helse.

Tabell 18. Faktorer som spiller inn på vurderingen av allmenn helsetilstand.

	B
Konstant	2.00**
Kvinne	-0.06
40-59 år	0.22**
60-79 år	0.38**
Høy utdanning	-0.17**
Enslig	-0.05
Enslig med barn	0.12
Par uten barn	-0.05
Justert R^2	0.04

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05
B = Ustandardisert regresjonskoeffisient
Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn

I det videre skal jeg se på helseplager. Smerter og plager er subjektive, og kan bare måles ved å spørre folk. Hvordan den enkelte opplever plagen vil virke inn på hvilke konsekvenser plagen gir. SHC (Subjective Health Complaints inventory) er et standardisert instrument som forteller hvor mye plager som er opplevd siste måned. Årsaken til at jeg har valgt SHC er at dette skjemaet er at SHC måler plager fra mange organsystemer, men samtidig er det kort og enkelt å fylle ut. Andre fordeler er at SHC registrerer normale plager, og at man ikke tar hensyn til diagnoser og attribuering. Et siste poeng er at det er god korrelasjon mellom høye SHC-verdier og langvarig sykefravær (Ihlebæk mfl. 2004).

I SHC har man listet opp 29 vanlige somatiske og psykologiske helseplager, hvor grad av plage og varighet skal angis for siste måned. SHC gir en bred kartlegging av subjektive plager, og man skiller mellom fem subskalaer: Muskel- og skjelettplager (hodepine, migrene og smerter i nakke, øverst i ryggen, korsryggen, armer, skuldre og føttene); Pseudonevrologi (hjertebank, ekstra hjerteslag, hetetokter, søvnproblemer, tretthet, svimmelhet, angst, depresjon); Gastrointestinale plager (sure oppstøt, halsbrann, sug eller svie i magen, magekatar, magesår, mageknip, luftplager, diare, forstoppelse); Allergiske plager (astma, eksem, allergi, pustevansker, brystsmerter); og Forkjølelse (forkjølelse, influensa, hoste, bronkitt).

I en normalbefolkningsstudie på landsbasis fra slutten 1990-tallet (1200 respondenter) viste det seg at det det er klart mer normalt å ha opplevd noen plager i løpet av en måned (95 %), enn ikke å ha opplevd noen plage i en eller annen grad (5 %). Det er videre vanlig å ha mer enn én plage. 81 % rapporterte muskel- og skjelettplager, 65 % pseudonevrologiske plager, 60 % gastrointestinale plager, 54% forkjølelsesplager, og 34 % allergiske plager (Ihlebæk mfl. 2004)

Tilsvarende har 94 % av dovringene opplevd plager i siste måned, og det er vanlig å ha mer enn én plage. Sammenlignet med nasjonale tall har man i Dovre noe høyere andeler for muskel- og skjelettplager (84 %) og pseudonevrologiske plager (70 %), og klart lavere andeler enn nasjonale tall for gastrointestinale plager (47 %) og forkjølelsesplager (39 %). For allergiske plager er nivået det samme (36 %). Tabell 20 (neste side) tar også for seg graden av ulike plager, og det er for alle 29 indikatorene svært lave andeler (1-4 %) som er «alvorlig plaget». Tar jeg med de som er en del plaget er følgende plager de mest typiske: smerter i korsryggen (23 %), smerter i skuldre (23 %), tretthet (19 %), nakkesmerter (17 %) og smerter i armer (16 %).

Ut fra disse tallene og sammenligningen med nasjonalt nivå, er det lite som tyder på at befolkningen i Dovre er særlig mer utsatt for ulike typer plager enn landsgjennomsnittet. Men dette gjenspeiler seg ikke i medisinbruken, der det går frem at dovringene har et høyere forbruk av smertestillende medisin uten resept enn landsgjennomsnittet, hhv. 34 % mot 28 %. Medisinbruken er imidlertid redusert fra 2009 til 2013, fra 39 % som brukte smertestillende uten resept de siste to uker i 2009 til 34 % i 2013. For smertestillende på resept er andelen den samme som den var i 2009 (16 %).

Tabell 19. Medisinbruk siste to uker. %.

	Dovre 2009		Dovre 2013	
	Nei	Ja	Nei	Ja
Smertestillende medisin uten resept	61	39	66	34
Smertestillende medisin på resept	84	16	84	16

Tabell 20. Plager siste måned. %.

	Norge		Dovre 2013			
	Ikke Plaget	Plaget	Ikke plaget	Litt Plaget	Noe plaget	Alvorlig plaget
Muskel- og skjelettplager	19	81	15	85		
Hodepine	49	51	56	30	13	1
Migrene	92	8	87	6	5	2
Nakkesmerter	62	38	61	22	14	3
Smerter øverst i ryggen	82	18	77	14	8	1
Smerter i korsryggen	60	40	50	27	19	4
Smerter i armer	76	24	64	20	13	3
Smerter i skuldre	62	38	50	27	19	4
Smerter i føttene	78	22	77	14	8	1
Pseudonevrologi	35	65	30	70		
Hjertebank	87	13	85	10	4	1
Hetetokter	92	8	85	9	5	1
Søvnproblemer	72	28	67	19	11	3
Tretthet	49	51	49	32	16	3
Svimmelhet	83	17	79	15	5	1
Angst	90	10	87	9	3	1
Nedtrykthet, depresjon	75	25	78	16	5	1
Gastrointestinale plager	40	60	53	47		
Sure oppstøt	75	25	80	14	5	1
Sug eller svie i magen	83	17	88	8	3	1
Magekatarr, magesår	96	4	95	3	1	1
Mageknip	80	20	86	11	2	1
Luftplager	65	35	71	22	5	2
Diare	79	21	86	11	2	1
Forstoppelse	92	8	92	6	1	1
Allergiske plager	66	34	64	36		
Astma	95	5	92	4	2	1
Eksem	86	14	87	9	3	1
Allergier	88	12	81	12	5	1
Pustevansker	92	8	93	4	2	1
Brystsmerter	87	13	91	6	2	1
Forkjølelse	46	54	61	39		
Forkjølelse, influensa,	51	49	68	28	3	1
Hoste	76	24	76	20	3	1

3.6 Kosthold

Denne delen diskuterer kosthold. Tabell 21 forteller om ulike mat- og drikkegrupper.

Tabell 21. Hvor ofte spiser/drikker ulike mat- og drikkegrupper. %.

	Dovre 2009				Dovre 2013			
	D	O	U	S	D	O	U	S
Grønnsaker	36	44	15	5	36	44	16	4
Frukt og bær	40	36	15	9	38	31	23	8
Fisk					2	13	72	13
Søtsaker	3	16	42	39	3	14	54	29
Vann					88	7	3	2
Sukkerholdig brus					5	6	29	60
Kunstig søtet drikke					6	10	24	60
Juice	2	13	19	66	14	17	27	42

D = Daglig & O = 3-6 dager i uken & U = Ukentlig & S = Sjeldnere

80 % av dovringene spiser grønnsaker minimum tre dager i uken, og andelen er den samme som den var i 2009. 36 % spiser grønnsaker daglig, og til sammenligning spiser 60 % i Norge grønnsaker hver dag (Statistisk sentralbyrå 2013).

69 % av dovringene spiser frukt og bær minimum tre dager i uken, og andelen er lavere enn den var i 2009. 38 % spiser frukt og bær hver dag, og denne andelen er klart lavere enn landsgjennomsnittet (65 %).

Bare 15 % av dovringene spiser fisk minimum tre dager i uken, men andelen øker til 87 % om jeg tar med de som spiser fisk ukentlig.

17 % av dovringene spiser søtsaker minimum tre dager i uken, og andelen er på nivå med slik den var i 2009. Bare 3 % i Dovre spiser søtsaker daglig sammenlignet med 8 % på landsbasis.

88 % drikker vann daglig, mens bare 2 % drikker det sjeldnere enn hver uke. 40 % av dovringene drikker sukkerholdig brus ukentlig, 40 % drikker kunstig søtet drikke ukentlig, og 58 % drikker juice ukentlig. Samlet drikker 21 % i Dovre slike sukkerholdige drikker daglig. Jeg merker oss at forbruket av juice er gått kraftig opp i Dovre siden 2009.

Tabell 22 (neste side) forteller om hyppigheten i måltider. 84 % spiser frokost hver dag og 89 % spiser middag hver dag. 64 % spiser lunsj hver dag, mens 45 % spiser kveldsmat

daglig. 17 % spiser et mellommåltid daglig. Resultatene er i stor grad i overensstemmelse med undersøkelsen i 2009, men det er en del mindre endringer i tallene.

Tabell 22. Hvor ofte spiser man disse sentrale måltidene. %.

	Dovre 2009				Dovre 2013			
	D	O	U	S	D	O	U	S
Frokost	88	7	3	2	84	8	4	4
Lunsj	66	20	4	10	64	17	5	14
Middag	82	16	2	0	89	9	2	0
Kveldsmat	49	21	13	17	45	19	18	18
Småmåltid /Mellommåltid					17	19	20	34

D = Daglig & O = 3-6 dager i uken & U = Ukentlig & S = Sjeldnere

Dovringen er også bedt om å vurdere eget kosthold. 43 % mener det er i hovedsak sunt, 54 % mener det både er sunt og usunt, og 3 % opplever at det i hovedsak er usunt.

Jeg skal til sist se på variasjoner i kostholdsvaner. Tabell 23 forteller om hvilke grupper som spiser grønnsaker og søtsaker ofte (3 dager eller mer i uken). Oddsen for å spise grønnsaker ofte er større for kvinner (enn menn), for de med høy utdanning (sammenlignet med lavt utdannede), og for par med/uten barn (sammenlignet med enslige med/uten barn). Oddsen for å spise søtsaker ofte er større for unge voksne (sammenlignet med 40+), samt enslige og par med barn (sammenlignet med enslige med barn og par).

Tabell 23. Faktorer som spiller inn på kostholdsvaner.

	Grønnsaker ofte	Søtsaker ofte
Konstant	2.26**	0.40**
Kvinne	2.07**	1.31
40-59 år	1.07	0.61*
60-79 år	1.37	0.41**
Høy utdanning	2.72**	0.70
Enslig	0.56*	0.91
Enslig med barn	0.37**	0.31**
Par uten barn	1.36	0.54*
Nagelkerke R^2	0.12	0.07

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05
Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn

3.7 Rusmiddelbruk

I Statistisk sentralbyrås (2013) undersøkelser på landsbasis om rusmiddelbruk går det frem at 29 % røyker daglig eller av og til, mens 10 % snuser av og til eller daglig. I Dovre i 2009 oppga 26 % røyking daglig/av og til, og i 2013 var andelen nærmest lik (25 %). I Dovre i 2009 oppga 9 % snusing av og til eller daglig, mens i 2013 var andelen 11 %. I undersøkelsen for 2013 spurte man om røykerne og snuserne ønsket å slutte: 5 % ønsker å slutte å røyke og 1 % ønsker å slutte å snuse.

Tabell 24. Tobakksbruk blant de mellom 18 - 79 år. %.

	Dovre 2009				Dovre 2013			
	D	A	S	I	D	A	S	I
Røyking	19	7	9	65	18	7	28	47
Snusbruk	6	3	2	89	8	3	5	82

D = Daglig & A = Av og til & S = Sluttet & I = Ikke røykt/snust

Det er også sett på alkoholbruk. Spørsmålet som ble stilt var: Hvor mange alkoholenheter drikker du per uke? (gjennomsnitt siste 3 måneder). Her ble det oppgitt tilleggsinformasjon om at en alkoholenhet tilsvarer en flaske (33 cl) øl på 4,5 vol %, et glass (15 cl) vin på 12 vol %, et lite glass (4 cl) brennevin 40 vol %. De fleste drikker ingenting (35 %) eller inntil 3 enheter alkohol i uka (47 %).

Tabell 25. Alkoholbruk blant de mellom 18 - 79 år. %.

	Dovre 2013	Dovre 2013 Kvinner	Dovre 2013 Menn
0 alkoholenheter	35	41	29
1-3 alkoholenheter	47	47	49
4-7 alkoholenheter	14	11	16
8-13 alkoholenheter	3	1	5
14 alkoholenheter eller mer	1	1	1

Det er ikke noen internasjonal enighet om grenseverdier for risikofylt alkoholbruk (antall alkoholenheter per uke). I Norge er det ingen offisiell anbefaling, men andre land praktiserer ulike anbefalinger som 7, 9 eller 14 enheter for kvinner (USA, Sverige, Danmark) og 14 eller 21 enheter for menn (USA, Sverige, Danmark). I vårt materiale er det da 2 % kvinner som drikker 8 enheter eller mer ukentlig, samt 1 % av menn som drikker 14 enheter eller mer i uka.

3.8 Bruk av fritiden

I dette avsnittet ses det på bruk av fritiden. Det er spurt om seks forhold ved fritiden. 82 % bruker elektroniske medier på fritiden hver uke, og andelen med daglig bruk har økt kraftig fra 49 % i 2009 til 67 % i 2013. 74 % bruker tid på lesing på fritiden hver uke, og her er andelen den samme som i 2009. 63 % driver med idrett og friluftsliv hver uke, og for denne kategorien har andelen som driver med dette sjeldnere enn hver måned blitt redusert (fra 28 % i 2009 til 19 % i 2013). 59 % besøker/får besøk av naboer, venner eller slektninger hver uke, og andelen er omtrent den samme som i 2009. 37 % driver med aktiviteter knyttet til underholdning og kultur hver måned, og andelen er på nivå med resultatet for 2009. 42 % er på reise i samband med fritiden hver måned, og det representerer et oppsving fra 2009 (da tilsvarende andel var 30 %).

Tabell 26. Hva gjør man i fritiden? %.

	Dovre 2009				Dovre 2013			
	D	U	M	S	D	U	M	S
Elektroniske medier	49	21	2	28	67	15	5	13
Lesing	53	21	7	19	49	25	10	16
Idrett & friluftsliv	16	43	13	28	15	48	18	19
Besøk (venn, nabo, slekt)	7	49	32	11	6	53	33	8
Underholdning & kultur	3	11	21	65	2	9	26	63
Reiser i samband med fritid	1	5	24	70	1	6	36	57

D = Daglig & U = Ukentlig & M = Månedlig & S = Sjeldnere/Aldri

Det er også sett på aktiv og passiv organisasjonsdeltakelse i tabell 27 (neste side). Resultatene i Dovre i 2013 er i all hovedsak stabile sammenlignet med resultatene i Dovre i 2009. Dette materialet kan også brukes til å sammenligne med nasjonale tall for medlemskap (Statistisk sentralbyrå 2013).

- 42 % i Dovre er med i fag/arbeidstakerorganisasjon og 8 % er aktive. Til sammenligning er 53 % i Norge med i fag/arbeidstakerorganisasjon.
- 41 % i Dovre er medlem i idrettsforening og 16 % er aktive. Til sammenligning er 26 % i Norge medlem i idrettsforening.
- 23 % i Dovre er med i bransje- og yrkesorganisasjon og 6 % er aktive. Til sammenligning er 19 % i Norge med i bransje- og yrkesorganisasjon.
- 16 % er medlem i humanitær organisasjon og 5 % er aktive. Til sammenligning er 16 % i Norge medlem i humanitær organisasjon.
- 15 % er medlem i politisk parti og 5 % er aktive. Til sammenligning er 8 % i Norge medlem i politisk parti.
  15 % er med i organisasjon som driver med friluftsliv/miljø og 5 % er aktive. Til sammenligning er 14 % i Norge medlem i friluftslivsorganisasjon.

- 10 % er med i kulturgruppe (kor, orkester & teater) og 7 % er aktive. Til sammenligning er 8 % i Norge medlem i korps, kor & teater.
- 6 % er medlem i en religiøs forening og 3 % er aktive. Til sammenligning er 7 % i Norge medlem i religiøs forening

Tabell 27. Aktiv og passiv deltakelse i organisasjoner og foreninger. %

	Dovre 2009			Dovre 2013		
	A	P	I	A	P	I
Fag- eller arbeidstakerorganisasjon	8	35	57	8	34	58
Idrettsforening	14	29	57	16	25	59
Bransje, nærings, yrkesorganisasjon	5	15	80	6	17	77
Humanitær organisasjon	3	13	83	4	12	84
Politisk parti	5	10	85	5	10	85
Natur-/friluftlivs-/miljøorganisasjon	6	11	83	5	10	85
Kulturgruppe (kor, orkester, teater e.l.)	8	3	89	7	3	90
Religiøs forening	2	2	96	3	3	94
Andre organisasjoner/foreninger	17	16	67	15	12	73

A = Aktiv deltakelse & P = Passiv deltakelse & I = Deltar ikke

55 % i Dovre deltar aktivt i en eller flere organisasjoner eller foreninger, og dette er den samme andelen som man har på nasjonalt nivå (56 % i Norge, Statistisk sentralbyrå 2013). Andelen som er aktive i organisasjoner i Dovre har økt noe fra 51 % i 2009 til 55 % i 2013. Oddsen for å delta i organisasjoner er størst for de med høy utdanning (sammenlignet med lavt utdannede), de eldste (sammenlignet med unge voksne), og klart høyest for par med barn (sammenlignet med par uten barn og enslige).

Tabell 28. Variasjon i aktiv organisasjonsdeltakelse.

	Oddsratio
Konstant	
Kvinne	0.82
40-59 år	1.13
60-79 år	1.78**
Høy utdanning	2.56**
Enslig	0.67*
Enslig med barn	0.92
Par uten barn	0.46**
Nagelkerke R^2	0.08

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05
Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn

3.9 Sosial kontakt

Mens det forrige avsnittet tok for seg hva man bruker tid på, så vil denne delen ta for seg mangel på sosial kontakt. 2 % rapporterer at de ikke har noen personer de kan regne med dem hvis du får store personlige problemer. 23 % svarer at de har en eller to personer de kan regne med og 75 % svarer at de har tre eller flere. Et annet spørsmål omhandler ensomhet. 5 % sier at de ofte opplever ensomhet, 25 % opplever det av og til, mens 36 % opplever det sjelden og 34 % aldri er ensomme. Tabell 29 ser på hvem som opplever ensomhet av og til eller ofte. Det er særlig enslige med og uten barn som av og til er ensomme, og kvinner er også overrepresenterte blant de ensomme.

Tabell 29. Variasjoner blant de som av og til eller ofte opplever ensomhet.

	Oddsratio
Kvinne	1.40*
40-59 år	1.06
60-79 år	0.88
Høy utdanning	0.86
Enslig	2.59**
Enslig med barn	2.96
Par uten barn	0.85**
Nagelkerke R^2	0.08

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05
Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn

I Norge oppgir 5 % at de ikke har fortrolige venner (Statistisk sentralbyrå 2013), og andelen er den samme i Dovre i 2013. Det er mye som tyder på at andelen uten fortrolige venner i Dovre er redusert fra 2009 til 2013, og dette er veldig positivt. Jeg må dog ta et forbehold om at spørsmålsstillingen i undersøkelsen i 2009 var noe annerledes enn spørsmålet i 2013: I 2009 svarte 14 % at de ikke hadde «en eller flere fortrolige venner» og i 2013 svarte 5 % at de ikke har «noen som står deg nær, og som du kan snakke fortrolig med».

Tabell 30. Fortrolige venner. %

	Dovre 2013	Norge 2008
Ingen de kan snakke fortrolig med	5	5
En eller flere de kan snakke fortrolig med	95	95

3.10 Fysisk aktivitet

Statistisk sentralbyrås levekårsundersøkelser (2013) for de siste tiår viser at nordmenn i alle aldersgrupper mosjonerer mer enn før. På landsbasis trener 73 % ukentlig, mens 27 % ikke trener ukentlig. I Dovre i 2009 svarte 68 % at de trente ukentlig, og i 2013 var resultatet at 70 % trente ukentlig. Jeg ser også at det har vært en liten økning i andelen som trener tre eller flere ganger i uken fra 23 % i 2009 til 28 % i 2013 (jf. tabell 31). Analysen viser at det særlig er de høyt utdannede (sammenlignet med lavt utdannede) og aleneforeldre (sammenlignet med par med barn) som er overrepresenterte blant de som trener ukentlig (jf. tabell 32).

Tabell 31. Trening/mosjon de siste 3 måneder. %.

	Dovre 2009	Dovre 2013
Ikke ukentlig trening	32	30
Ukentlig (1-2 i uken) i minst 30 minutter der du blir svett	45	42
Mye trening (3+ i uken) i minst 30 minutter der du blir svett)	23	28
Sum	100	100

Tabell 32. Faktorer som spiller inn på ukentlig trening.

	Oddsratio
Konstant	1.84**
Kvinne	0.99
40-59 år	0.91
60-79 år	0.80
Høy utdanning	2.02**
Enslig	1.29
Enslig med barn	2.32**
Par uten barn	1.13
Nagelkerke R^2	0.04

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05

Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn

Tabell 33. Ukentlig fysisk aktivitet, snitt siste 3 måneder. %.

	Dovre 2013
Under 1 time	4
1-3 timer	23
3,5-7 timer	37
7,5 timer eller mer	36
Sum	100

Men man trenger ikke nødvendigvis «å trene» for å være fysisk aktiv. Det ble også inkludert ett spørsmål for å fange opp rutinemessige fysiske aktiviteter: «Hvor mange timer i uken driver du vanligvis med fysisk aktivitet, dvs. aktiviteter som inngår i dine daglige rutiner som gå, sykle, sparke, snømåking, plenklipping, husarbeid, husvask m.m.? (snitt siste 3 mnd)». Tabell 33 viser at 36 % er fysisk aktive en time eller mer hver dag (utenom trening) og 37 % er fysiske aktive i en halv time til en time. De resterende 27 % er mindre aktive (hvorav 23 % er litt aktive, fra ca. 10 til 25 minutter hver dag).

Tabell 34. Trening/mosjon alene eller sammen med andre. %.

	Dovre 2013
Trener helst alene	37
Trener helst sammen med andre	18
Liker både å trene alene og sammen med andre	45
Sum	100

Et annet aspekt ved treningen er det sosiale. I 2009 ble det kjent at 46 % bare trente alene, 14 % trente kun med andre, mens 40 % trente både alene og sammen med andre. I 2013 lurte man på hva dovringene foretrekker: å mosjonere/trene alene eller sammen med andre? Tabell 34 viser at 37 % helst trener alene, 18 % trener helst med andre, og 45 % liker begge deler omtrent like godt.

Tabell 35. Faktorer som spiller inn på om man ønsker å bli mer aktiv.

	Oddsratio
Konstant	1.84**
Kvinne	1.36*
40-59 år	0.72
60-79 år	0.41**
Høy utdanning	1.63**
Enslig	0.75
Enslig med barn	0.53*
Par uten barn	0.86
Trener ukentlig	0.45**
Nagelkerke R^2	0.10

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05
Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn

59 % er fornøyde med eget aktivitetsnivå i hverdagen, mens 41 % er misfornøyde. 27 % kunne tenke seg å bli mer aktive. I tabell 35 ses det på hvilke grupper som er overrepresenterte blant de som kan tenke seg å bli mer aktive, og dette er: kvinner (sammenlignet med menn), 18-39-åringer (sammenlignet med 60-79 åringene), høyt

utdannede (sammenlignet med lavt utdannede), par med barn (sammenlignet med aleneforeldre) og de som ikke trener ukentlig (sammenlignet med de som trener ukentlig).

3.11 Fedme

Arv, psykologi, miljø og hormoner spiller inn på fedme/ overvekt, men den enkleste og viktigste forklaringen er at vi får i oss mer energi enn vi forbruker. Fedme og overvekt øker igjen risikoen for å utvikle flere alvorlige sykdommer, bl.a. hjertelidelse, kreft, høyt blodtrykk, diabetes og slitasjegikt (Reichelt 2003, Jensen 2007). For å måle fedme/overvekt i befolkningen benyttes kroppsmasseindeks (BMI). Dette målet er gitt ved formelen: vekt/høyde^2. Undervekt er definert som BMI under 18,5, normalvekt er BMI mellom 18,5-24,9, overvekt er BMI mellom 25-29,9, og fedme er BMI fra 30 og over. Studier basert på egenrapporterte data viser at forekomsten av fedme i europeiske land varierer fra 7 % til 22 %. Norge ligger lavt med 10 % med fedme (Statistisk sentralbyrå 2013).

Tabell 36. BMI. %

	Norge	Dovre 2009	Dovre 2013
Undervekt (-18,5)	2	2	2
Normalvekt (18,6-24,9)	54	50	46
Noe overvekt (25-26,9)	18	22	21
Overvektig (27-29,9)	16	19	18
Fedme (30+)	10	9	13
Sum	100	100	100

Tabell 36 forteller at 52 % av dovringene er «overvektige», og 13 % er i fedmekategorien. Andelene overvektige og i fedmekategorien i Dovre i 2013 er noe høyere enn landsgjennomsnittet (44 % og 10 %), og det er også en økning sammenlignet med resultatene for Dovre i 2009 (48 % og 9 %). Det er klart færre i fedmekategorien blant de som trener ukentlig enn blant de som trener sjeldnere, og aleneforeldre er også underrepresentert sammenlignet med par med/uten barn.

Tabell 37. Faktorer som spiller inn på fedme.

	Oddsratio
Konstant	0.24**
Kvinne	1.18
40-59 år	1.31
60-79 år	0.94
Høy utdanning	0.75
Enslig	0.62
Enslig med barn	0.25*
Par uten barn	0.95
Trener ukentlig	0.59**
Nagelkerke R^2	0.05

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05
Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn

3.12 Sykefravær og sykenærvær

Et siste tema som er sett på er sykefravær og sykenærvær. Sistnevnte viser til at man har gått på jobb selv om man var så syk at man burde vært sykemeldt.

I en studie av nesten 1500 norske arbeidere mellom 20 til 60 år rapporterte 48 % at de ikke hadde vært sykmeldt (egenmeldt eller legemeldt) i foregående år. 33 % rapporterte inntil to uker sykefravær, og 19 % rapporterte mer enn to ukers sykemelding. Dovringene i samme aldersgruppe har omtrent samme antall sykedager som landsgjennomsnittet: 51 % var ikke syke; 35 % var syke inntil to uker; og 15 % rapporterte mer enn to uker. Grupper som er overrepresenterte med sykefravær inkluderer kvinner, aleneforeldre og ansatte (tabell 39).

I den samme norske studien av 1500 personer bekreftet 55 % at de hadde gått på jobb foregående år selv om de var så syk at de burde vært sykemeldt (Johansen 2012). Det er en noe lavere andel som rapporterer sykenærvær i Dovre (51 %), men ellers følger dovringene den nasjonale fordelingen for lengde på sykenærvær. Lavt utdannede, ledere, aleneforeldre og par (med/uten barn) er overrepresentert med sykenærvær (tabell 39).

Tabell 38. Sykefravær og sykenærvær. %.

	Sykefravær		Sykenærvær	
	Norge 2011	Dovre 2013	Norge 2011	Dovre 2013
Ingen	48	51	45	49
1-7 dager	26	27	37	33
8-14 dager	7	8	11	12
15-30 dager	7	6	4	4
31 dager eller mer	12	9	3	3

Tabell 39. Faktorer som spiller inn på sykefravær og sykenærvær.

	Sykefravær	Sykenærvær
Konstant	0.26**	0.85
Kvinne	1.54*	0.88
Alder	1.07	0.94
Høy utdanning	0.91	0.75*
Enslig med barn	2.71*	4.06**
Par med barn	1.67	3.08**
Par uten barn	1.11	2.07*
Ansatt	2.87**	0.66*
Nagelkerke R^2	0.10	0.07

**Signifikant på 0,01, * = Signifikant på 0,05

Referansekategorier: mann, 18-39 år, lav utdanning, par med barn, mellomleder/leder

4 OPPSUMMERING

Østlandsforsknings levekårsundersøkelse i Dovre i 2013 har sett på tema som bomotiv, flyttemotiv, levestandard, helse, plager, kosthold, rusmidler, fritid, sosial kontakt, mosjon, fedme, sykefravær og sykenærvær. 991 personer i alderen 18 til 79 år deltok i undersøkelsen, og svarprosenten var god (66 %). Jeg har forsøkt å løse skjevheter i utvalget knyttet til alder (unge voksne var underrepresentert) gjennom vekting. Resultatene for Dovre er sammenlignet i «tid» (tilsvarende levekårsundersøkelse i Dovre i 2009) og i «rom» (ulike spørreundersøkelser med representative utvalg på nasjonalt nivå).

Et hovedbilde er at resultatene for dovringene i 2013 for de fleste levekårsdimensjoner er som landsgjennomsnittet og som det var i 2009. Det rapporteres om mye fornøydhet, og det er åpenbart slik at de fleste dovringer har det godt. Men jeg har ikke empirisk dekning for å konkludere med at man har det bedre i Dovre enn ellers i landet, og kan heller ikke påstå at levekårssituasjonen er mye bedre enn den var for fire år siden. Jeg har plukket ut en del viktige funn fra undersøkelsen som gir et ganske godt bilde over levekårene i Dovre kommune i 2013.

Bomotiv: 75 % er fornøyde med å bo og leve i Dovre kommune, og det er særlig kvinner og eldre (60+) som er tilfredse. Viktige kvaliteter ved Dovre er knyttet til det fysiske nærmiljøet (få fysiske ulemper, trygghet i nærmiljøet) og det sosiale nærmiljøet (godt oppvekstmiljø for barn), men viktigst er naturen: for 71 % er det viktig at Dovre har god tilgang til natur og gode muligheter for friluftsliv, mens 46 % krysser av for at de liker naturtypen i Dovre. Mulighet for arbeid (for en selv eller partner) tas inn som et viktig motiv av 32 % av dovringene, mens 46 % krysser av for familietilknytning. På nasjonalt nivå finner man at arbeidsmotivene står sterkere i distriktene enn i sentrale strøk, mens sted- og miljømotiver står noe svakere.

Flyttemotiv: 18 % av dovringene vurderer å flytte til en annen kommune, hvorav bare 4 % har et særlig ønske om å flytte. Enslige (med og uten barn), unge mennesker, og de med høy utdanning er overrepresentert blant de som vurderer å flytte. 50 % angir jobb og/eller utdanning som viktige motiver for å flytte, 31 % angir familieforhold, og 28 % angir sted/miljø. På landsbasis er det slik at 45 % viser til arbeid og bolig som viktigste flyttemotiver, mens 48 % viser til sted og miljø og familie

Levestandard: En del av spørsmålene om levestandard handler om subjektive vurderinger av husholdets økonomiske situasjon. 9 % av dovringene har en lite romslig økonomi

(vanskelig 'å få endene til å møtes'), 13 % har hatt betalingsproblemer siste år (problemer med å betale løpende utgifter som husleie, strøm, avbetalinger), og 24 % har ingen økonomisk buffer (klarer ikke en uforutsett utgift på 10,000 kroner i løpet av en måned). Andelene med lite romslig økonomi og uten økonomisk buffer er som nasjonalt nivå, mens det er en noe lavere andel med betalingsproblemer. Grupper med en spesielt trang økonomi inkluderer enslige, aleneforeldre, og de med lav utdanning.

Helse: Egenvurdering av helse er ansett som en viktig helseindikator. 76 % av dovringene mener at helsen deres er god, og det er noe lavere enn landsgjennomsnittet (81 %). Også i 2009 fant man at den egenrapporterte helsetilstanden i Dovre hadde en noe lavere skåre enn landet som helhet. Når det gjelder helseplager derimot, er dovringene stort sett som landsgjennomsnittet eller bedre. 94 % av dovringene har opplevd en eller flere plager i siste måned, og det er som i landet for øvrig. I Dovre er det vanligst med muskel- og skjelettplager (84 %, som nasjonale tall) og pseudonevrologiske plager (70 %, og noe høyere enn landsgjennomsnittet). Både for gastrointestinale plager (47 %) og forkjølelsesplager (39 %) er dovringene klart under befolkningen i landet som helhet, mens man er på nivå med nasjonale tall når det gjelder allergiske plager (36 %). De mest typiske plagene i Dovre er knyttet til smerter i korsryggen, i skuldre, i nakke og i armer.

Medisinbruk: Både i 2009 og 2013 hadde dovringene et høyere forbruk av smertestillende medisin uten resept enn andelen i Norge. Om forklaringene skyldes at terskelen for å bruke smertestillende medisiner er lav i Dovre, eller om det er mange som har betydelige smerter, kan jeg ikke si noe om. Men tar man som utgangspunkt at "normaltilstanden" er at folk skal greie seg uten smertestillende, så representerer dagens situasjon en utfordring (34 % rapporterer bruk av smertestillende uten resept de siste to uker og 16 % rapporterer bruk av smertestillende medisin på resept de siste to uker, her er det overlapp).

Kosthold: Studien viser at andelene i Dovre som daglig spiser frukt, bær og grønnsaker er lavere enn i Norge. På den positive siden er andelen som spiser søtsaker også lavere enn i landet som helhet. Sammenlignet med resultatene for Dovre i 2009 er det en lavere andel i 2013 som spiser frukt og bær, mens forbruket av juice er gått kraftig opp. Andelene i Dovre som spiser grønnsaker og søtsaker er samme i 2009 og 2013. Samtidig er det store variasjoner i kostholdsvaner. De som spiser sunnest virker å være (eldre) kvinner med høy utdanning som lever i parforhold.

Rusmidler: For rusmidler oppgir 26 % røyking daglig eller av og til, og 11 % oppgir snusing. Resultatene for 2013 tilsvarer med dette tallene for Dovre i 2009 og de nasjonale tallene. Dovringene har et fornuftig alkoholforbruk, der 35 % ikke drikker alkohol, 47 % drikker minimalt, og bare 2 % av kvinnene og 1 % av mennene har et «risikofylt alkoholbruk».

Fysisk aktivitet: 70 % av dovringene trener ukentlig, og dette er som på landsbasis. Det har vært en økning i andelen som trener tre eller flere ganger i uken i Dovre fra 23 % i 2009 til 28 % i 2013. I tillegg til «trening» er 73 % fysisk aktive i sine daglige rutiner i en halv time eller mer hver dag. 41 % er misfornøyde med eget aktivitetsnivå, og 27 % kunne tenke seg å bli mer aktive. Unge voksne, kvinner, høyt utdannede og par med barn er overrepresenterte blant de som kan tenke seg å bli mer aktive.

Overvekt: Fedme og overvekt øker risikoen for å utvikle flere alvorlige sykdommer. Når kroppsmasseindeks (BMI) brukes som mål, er 52 % av dovringene «overvektige», og 13 % er i fedmekategorien. Andelene overvektige og i fedmekategorien i Dovre i 2013 er noe høyere enn landsgjennomsnittet (44 % og 10 %), og det er også en økning sammenlignet med resultatene for Dovre i 2009 (48 % og 9 %).

Fritiden: 82 % av dovringene bruker elektroniske medier på fritiden hver uke, og andelen med daglig bruk har økt kraftig fra 49 % i 2009 til 67 % i 2013. 74 % bruker tid på lesing, mens 63 % driver med idrett og friluftsliv (økning fra 2009). 42 % er på reise i samband med fritiden hver måned, og det er et klart oppsving fra 30 % i 2009.

Organisasjonsdeltakelse: En indikator på det å være virksom i lokalsamfunnet er aktiv deltakelse i organisasjoner og foreninger. Andelen som er aktive i organisasjoner i Dovre har økt noe fra 51 % i 2009 til 55 % i 2013, og dette er den samme andelen som man har på landsbasis. De som i minst grad deltar aktivt i organisasjoner er unge og enslige mennesker med lav utdanning. Ser man på de enkelte typer av organisasjoner og sammenligner med nasjonalt nivå, så er det er det høyere andeler i Dovre i idrettsforening, politisk parti og bransje- og yrkesorganisasjon, lavere andeler i Dovre i fag/arbeidstakerorganisasjon, og omtrent like andeler i humanitær organisasjon, friluftslivsorganisasjon, kulturgruppe og religiøs forening.

Sosial kontakt: De aller fleste dovringer er ikke ensomme og har personer de kan regne med. Men 2 % rapporterer at de ikke har noen personer de kan regne med dem hvis du får store personlige problemer og 5 % svarer at de ofte opplever ensomhet. Både i Dovre og på landsbasis oppgir 5 % at de ikke har fortrolige venner. Det er grunn til å tro at andelen uten fortrolige venner i Dovre er redusert fra 2009 til 2013, og det kan anses som veldig positivt.

5 REFERANSELISTE

Fodnesbergene, G. (2008). *Flyttemotivundersøkelsen – dokumentasjonsrapport*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Ihlebæk, C., Eriksen, R. & Ursin, H. (2004). SHC - et måleinstrument for subjektive helseplager. *Tidsskrift for norsk psykologforening,* 41: 385-387.

Johansen, V. (2012) .Sickness presenteeism in Norway and Sweden. *Nordic Journal of Social Research.*

Johansen, V. & R. Rønning (2009). *Levekår i Oppland: Fordeling for Dovre og Lesja.*(Østlandsforskning Notat nr. 7, 2009). Lillehammer: Østlandsforskning.

Normann, T.M. (2011). *Materielle og sosiale mangler- Utslag av fattigdom.* Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Sørlie, K. (2009). *Bolyst og stedsattraktivitet - motiver for å flytte og bo i distriktene.* Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

Statistisk sentralbyrå (2008). *Økonomi og levekår for ulike grupper, 2007*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Statistisk sentralbyrå (2013). *Statistikkbanken*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

6 VEDLEGG

6.1 Spørreskjema

LEVEKÅR I DOVRE

Spørreskjemaet er på åtte sider. Vi har delt spørsmålene inn i sju tema (A til G).

TEMA A. OM DEG OG DITT HUSHOLD

A1. Er du kvinne eller mann?

	Kvinne
	Mann

A2. Hva er din alder?

	18-29 år
	30-39 år
	40-49 år
	50-59 år
	60-69 år
	70 år og eldre

A3. Hva er din høyeste fullførte utdannelse?

	Videregående opplæring eller lavere
	Grad ved universitet eller høgskole, minimum 3 år

A4. Hvor er du født?

	I Norge
	I annet land

A5. Hvor lenge har du bodd i Dovre kommune?

	0-9 år
	10 år eller mer

A6. Hvor mange medlemmer er det i ditt hushold? _____ personer

A7. Hvor mange medlemmer i ditt hushold er barn (0-17 år)? _____ barn

A8. Hvilket alternativ passer best for din yrkesaktivitet akkurat nå?

	Arbeider, permisjon fra arbeid
	Arbeidsledig
	Pensjonist
	Student

A9. Har du samboer eller ektemann/kone?

	Ja
	Nei

A10. Hvis du har samboer eller ektemann/kone: Hvilket alternativ passer best for hans/hennes yrkesaktivitet nå?

	Arbeider, permisjon fra arbeid
	Arbeidsledig
	Pensjonist
	Student

TEMA B. BOLYST

B1. Hvor fornøyd er du med å bo og leve i Dovre kommune?

	Svært misfornøyd
	Ganske misfornøyd
	Verken fornøyd eller misfornøyd
	Ganske fornøyd
	Svært fornøyd

B2. I hvilken grad vil du si at du er stolt over Dovre kommune?

	I svært liten grad
	I liten grad
	Verken i liten eller stor grad
	I stor grad
	I svært stor grad

B3. Hva er viktig for deg/ditt hushold for at du/dere velger å bo i Dovre kommune? Flere kryss mulig.

	Gode muligheter for lek og utfoldelse
	Bebyggelsen og type strøk
	Godt klima, god utsikt, bra med sol o.l.
	Lite støy, ingen forurensning eller andre fysiske ulemper
	Godt sosialt miljø på stedet
	Godt oppvekstmiljø for barn
	Lett å bli akseptert som den jeg/vi er
	Slippe innsyn, innblanding og sosial kontroll fra naboer
	God kontakt med folk i nabolaget
	Lett å finne venner
	Trygghet i nærmiljøet, slik som ikke trafikkfarlig, lite kriminalitet, mer barnevennlig
	Familietilknytning
	Mulighet for relevant arbeid for deg
	Mulighet for relevant arbeid for partner
	Relevante utdanningsmuligheter for deg
	Relevante utdanningsmuligheter for partner
	Relevante utdanningsmuligheter for barn og unge
	Variert og godt tilbud av butikker og forretninger
	God tilgang til offentlige tjenester (barnehage, skole, helse)
	Bra kulturtilbud - som kino, revy, kafeer o.l.
	Bra tilgang til natur og gode muligheter for friluftsliv
	Gode mulighet for å dyrke hobbyer eller fritidsinteresser
	Kort reise til arbeid/utdanningssted
	Kort avstand til familie og venner
	Bolig/eiendom har tilhørt familien eller slekten
	Aktiviteter og erfaringer har skapt en spesiell tilknytning til stedet
	Liker denne type steder (tettstedpreget, landlig)
	Liker den naturtypen som omgir stedet
	Har sterk identitet knyttet til stedet/regionen

B4. Bor du i den kommunen du ønsker å bo i?

	Ja og tenker på å bli boende i Dovre
	Ja, men tenker likevel på å flytte til annen kommune
	Nei, men tenker på å bli boende Dovre
	Nei og tenker på å flytte til annen kommune

B5. Hvis du tenker på å flytte fra Dovre kommune: Hva er de viktigste årsaker til at du ønsker å flytte til annen kommune? Flere kryss mulig.

	Helse
	Sted og miljø
	Bolig og boligområde
	Familieforhold
	Utdanning
	Jobbsituasjonen
	Annet

Annet (stikkord): .....

B6. Hvordan opplever du muligheten for å reise kollektivt i Dovre kommune?

	Svært dårlige muligheter for å reise kollektivt
	Dårlige muligheter for å reise kollektivt
	Verken dårlige eller gode muligheter
	Gode muligheter for å reise kollektivt fornøyd
	Svært gode muligheter for å reise kollektivt

TEMA C. LIVSSTIL

C1. Hvor mange timer i uken driver du vanligvis med fysisk aktivitet, dvs. aktiviteter som inngår i dine daglige rutiner som å gå, sykle, sparke, snømåking, plenklipping, husarbeid, husvask m.m.? (snitt siste 3 mnd)

	Under 1 time
	1-3 timer
	3,5-7 timer
	7,5 timer eller mer

C2. Hvor mye trener/mosjonerer du vanligvis på fritiden? (snitt siste 3 mnd)

	Lite mosjon (Ikke ukentlig trening)
	Noe mosjon (1-2 ganger i uken i minst 30 minutter der du blir svett)
	Mye mosjon (Minst 3 ganger i uken i minst 30 minutter der du blir svett)

C3. Hvis du mosjonerer/trener: Foretrekker du å mosjonere/trene alene eller sammen med andre?

	Trener helst alene
	Trener helst sammen med andre
	Liker både å trene alene og sammen med andre

C4. Er du fornøyd med ditt eget aktivitetsnivå i hverdagen?

	Ja
	Nei
	Nei, men ønsker å bli mer aktiv

C5-6. Om tobakksvaner.

	Nei, har aldri gjort det	Nei, har sluttet	Ja, av og til	Ja, daglig	Ja, men ønsker å slutte
Røyker du?					
Snuser du?					

C7. Hvor mange alkoholenheter drikker du per uke? (gjennomsnitt siste 3 mnd)
1 alkoholenhet = En flaske (33 cl) øl på 4,5 vol %
1 alkoholenhet = Et glass (15 cl) vin på 12 vol %
1 alkoholenhet = Et lite glass (4 cl) brennevin 40 vol %

	0 alkoholenheter
	1-3 alkoholenheter
	4-7 alkoholenheter
	8-13 alkoholenheter
	14 alkoholenheter eller mer

C8. Hvordan vurderer du ditt eget kosthold?

	Det er i hovedsak sunt
	Det er både sunt og usunt
	Det er i hovedsak usunt
	Det er i hovedsak usunt, men ønsker å spise sunnere
	Vet ikke

C9-16. Hvor ofte spiser/drikker du vanligvis dette?

	Hver dag	3-6 dager pr uke	1-2 dager pr uke	Sjeldnere/ aldri
Frukt og bær				
Grønnsaker				
Fisk				
Vann				
Juice				
Kunstig søtet drikke				
Sukkerholdig brus				
Søtsaker				

C17-21. Hvor ofte spiser du vanligvis disse måltider?

	Hver dag	3-6 dager pr uke	1-2 dager pr uke	Sjeldnere/ aldri
Frokost				
Lunsj				
Middag				
Kveldsmat				
Småmåltid /Mellommåltid				

C22. Hva er din vekt? _____ **kg (hele kilo)**

C23. Hva er din høyde? _____ **cm (hele cm)**

TEMA D. FRITID OG SOSIAL KONTAKT

D1-6. Hva gjør du på fritiden?

	Daglig	Ukentlig	Månedlig	Sjeldnere/Aldri
Idrett og friluftsliv				
Underholdning/kultur				
Besøk (slekt, venner, naboer)				
Lesing				
Elektroniske medier/Sosiale medier				
Reiser i samband med fritid				

D7-15. Er du aktiv eller passiv medlem i noe av det følgende?

	Ja, aktiv	Ja, passiv	Nei
Fag- eller arbeidstakerorganisasjon			
Bransje-, nærings eller yrkesorganisasjon			
Politisk parti			
Kulturgruppe (kor, orkester, teater e.l.)			
Religiøs forening			
Natur-/friluftlivs-/miljøorganisasjon			
Idrettsforening			
Humanitær organisasjon			
Andre grupper, organisasjoner eller foreninger			

Andre grupper (stikkord):.....

D16. Hender det at du opplever ensomhet?

	Ofte
	Av og til
	Sjelden
	Aldri

D17. Har du noen som står deg nær, og som du kan snakke fortrolig med?

	Ja
	Nei

D18. Hvor mange står deg så nær at du kan regne med dem hvis du får store personlige problemer? Regn også med nærmeste familie.

	Ingen
	1 eller 2
	3 eller flere

TEMA E. HELSE

E1. Hvordan opplever du din allmenne helsetilstand?

	Svært god
	Ganske god
	Verken god eller dårlig
	Ganske dårlig
	Svært dårlig

E2. Hvordan opplever du din livskvalitet i dag?

	Svært god
	Ganske god
	Verken god eller dårlig
	Ganske dårlig
	Svært dårlig

E3-4. Har du brukt følgende legemidler de siste 2 uker?

	Ja	Nei
Smertestillende medisin uten resept		
Smertestillende medisin på resept		

E5-33. I tabellen under nevnes noen vanlige helseplager. Vi vil be deg om å vurdere hvert enkelt problem/symptom, og oppgi i hvilken grad du har vært plaget av dette i løpet av siste måned.

	Ikke plaget	Litt plaget	En del plaget	Alvorlig plaget
Hodepine				
Migrene				
Nakkesmerter				
Smerter øverst i ryggen				
Smerter i korsryggen				
Smerter i armer				
Smerter i skuldre				
Smerter i føttene				
Hjertebank				
Hetetokter				
Søvnproblemer				
Tretthet				
Svimmelhet				
Angst				
Nedtrykthet, depresjon				
Sure oppstøt				
Sug eller svie i magen				
Magekatarr, magesår				
Mageknip				
Luftplager				
Diare				
Forstoppelse				
Astma				
Eksem				
Allergier				
Pustevansker				
Brystsmerter				
Forkjølelse, influensa,				
Hoste				

F. ØKONOMI

F1. Tenk på den samlede inntekten til alle i husholdningen: Hvor lett eller vanskelig er det for deg/dere 'å få endene til å møtes' med denne inntekten?

	Svært vanskelig
	Vanskelig
	Forholdsvis vanskelig
	Forholdsvis lett
	Lett
	Svært lett

F2. Har du/husholdningen mulighet til å klare en uforutsett utgift på 10 000 kroner i løpet av en måned, uten å måtte ta opp ekstra lån eller motta hjelp fra andre?

	Ja
	Nei

F3-5. Har det i løpet av de siste 12 måneder hendt at husholdningen har vært ute av stand til:

	Ja	Nei
Å betale utgifter til boliglån eller husleie ved forfall?		
Å betale regninger for elektrisitet og kommunale avgifter ved forfall?		
Å betale regninger for andre lån, herunder avbetalingslån ved forfall?		

F6-8. Har [du/dere] økonomi til:

	Ja	Nei
Å betale for en ukes ferie utenfor hjemmet i året?		
Å spise, kjøtt, kylling eller fisk annen hver dag?		
Å holde boligen passe varm?		

F9-17. Eier husholdningen din noen av følgende gjenstandene?

	Ja	Nei
Video- eller DVD spiller eller Blu-Ray spiller		
PC		
Oppvaskmaskin		
Vaskemaskin		
Tørketrommel/tørkeskap		
Fryser		
Bil		
Campingvogn/campingbil		
Hytte, fritidshus eller eiendom i utlandet		

F18. Hvis det er barn i ditt hushold: Har dere økonomi til at barnet/barna kan få...

	Ja	Nei
Fritidsutstyr til de aktivitetene barnet/barna ønsker å drive med?		
Nødvendige hverdagsklær?		
Nødvendige finklær?		

F19. Hender det at familiens økonomiske situasjon fører til at barnet/barna ikke kan:

	Ja	Nei
Delta i skolerelaterte aktiviteter, som turer, klassefester o.l.?		
Delta i andre fritidsaktiviteter med venner og jevnaldrende?		

TEMA G. ARBEIDSFORHOLD

Seksjon G besvares av de som er i inntektsgivende arbeid (arbeider, permisjon).

G1. Hvor arbeider du?

	Offentlig (kommune, fylkeskommune, stat)
	Privat foretak
	Selvstendig næringsdrivende
	Annet

G2. Er du ansatt eller i ledelsen?

	Ansatt
	Mellomleder/Leder

G3. Hvordan trives du i ditt nåværende arbeid?

	Svært dårlig
	Ganske dårlig
	Verken dårlig eller bra
	Ganske bra
	Svært bra

G4. Arbeider du i en annen kommune enn der du bor?

	Ja, jeg pendler hver dag
	Ja, jeg er ukependler
	Nei

G5. Tror du at din arbeidsplass vil bli nedlagt i løpet av de neste 12 mnd?

	Ja, det er svært sannsynlig
	Ja, det er ganske sannsynlig
	Det er verken sannsynlig eller usannsynlig
	Nei, det er ganske lite sannsynlig
	Nei, det er usannsynlig

G6. Hvor mange ganger var du sykemeldt (egenmeldt + legemeldt) de siste 12 måneder?

	Ingen
	Ja, en til to ganger
	Ja, tre til fire ganger
	Ja, fem ganger eller mer

G7. Kan du anslå hvor mange dager var du sykemeldt (egenmeldt + legemeldt) de siste 12 måneder?

	Ingen
	1-7 dager
	8-14 dager
	15-30 dager
	31 dager eller mer

G8. Har du de siste 12 måneder vært på arbeid enda du var så syk at du burde vært sykemeldt?

	Nei
	Ja, en til to ganger
	Ja, tre til fire ganger
	Ja, fem ganger eller mer

G9. Kan du anslå hvor mange dager de siste 12 måneder du var på arbeid enda du var så syk at du burde vært sykemeldt?

	Ingen
	1-7 dager
	8-14 dager
	15-30 dager
	31 dager eller mer

Tusen takk for at du besvarte undersøkelsen.

6.2 Informasjonsskriv

Forespørsel om deltakelse i levekårsundersøkelse

østlandsforskning

Levekår i Dovre 2013

Bakgrunnen for studien
I april/mai 2013 gjennomfører Østlandsforskning en levekårsundersøkelse i Dovre kommune. Målet er å kartlegge dovringenes bolyst, livsstil, fritidsaktiviteter, helse, økonomi og arbeidsforhold. Dataene som samles inn gir rom for sammenligninger mellom kommuner og over tid. Data vil i første omgang sammenlignes med en tilsvarende levekårsundersøkelse som ble gjort i Dovre våren 2009.

Rekruttering av deltagere
Alle personer i Dovre mellom 18 og 79 år inviteres til å delta i undersøkelsen. Man svarer på egne vegne. På vegne av Østlandsforskning leverer Dovrefjell Disharmoniske Selskab, Dovre idrettslag og Dovreskogen idrettslag ut spørreskjema torsdag 18. april og fredag 19. april. Vi ber om at du legger utfylt spørreskjema i vedlagt svarkonvolutt, og denne vil hentes mandag 22. april eller tirsdag 23.april. Om du ønsker kan du legge utfylt spørreskjema i vedlagt svarkonvolutt og returnere svarkonvolutten direkte til Østlandsforskning via post (porto er betalt og adresse er satt på). Svarfrist er fredag 3. mai.

Frivillig deltakelse
Hvis du velger å delta i studien bidrar du til at vi får bedre kunnskap om hvordan det er å bo og leve i Dovre. Deltakelse er frivillig og du gir eventuelt ditt samtykke til å være med på undersøkelsen når datainnsamleren besøker deg. Du kan trekke deg når som helst i utfyllingen av spørreskjema uten å måtte oppgi noen grunn. Er det spørsmål du ikke ønsker å svare på kan du gå videre til neste spørsmål.

Resultatrapport
Resultatene fra levekårsundersøkelsen vil publiseres i en rapport som inngår i Østlandsforsknings rapportserie. Det store antallet deltakere og grove svarkategorier på bakgrunnsspørsmål i skjemaet, gjør at ingen enkeltpersoner kan identifiseres i rapporten fra prosjektet. Rapporten vil kunne lastes ned gratis på www.øf.no høsten 2013.

Dine svar
Manuelle spørreskjema slettes så snart dine svar er registrert. Det elektroniske datamaterialet oppbevares konfidensielt under prosjektperioden. Ved prosjektslutt 31. desember 2013 slettes indirekte personidentifiserende opplysninger og data oppbevares videre i anonymisert form.

Godkjenning og finansiering
Prosjektet er godkjent av Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste. Østlandsforskning gjennomfører undersøkelsen på vegne Dovre kommune.

Mer informasjon
Østlandsforskning er behandlingsansvarlig institusjon. Har du behov for utfyllende opplysninger om studien og datainnsamlingen, kan du kontakte Østlandsforskning ved:
E-post: vj@ostforsk.no
Telefon: 61265700
Post: Østlandsforskning, postboks 223, 2601 Lillehammer

Med vennlig hilsen,

Vegard Johansen
Ansvarlig for spørreundersøkelsen
Østlandsforskning

På vegne av Dovre kommune har Østlandsforskning gjennomført en levekårsundersøkelse i Dovre kommune. Målet var å kartlegge dovringenes bolyst, livsstil, fritidsaktiviteter, helse, økonomi og arbeidsforhold. Dataene som er samlet inn gir rom for sammenligninger mellom kommuner og over tid. I første omgang sammenlignes resultatene for undersøkelsen i 2013 med en tilsvarende levekårsundersøkelse som ble gjort i Dovre våren 2009, samt tall på nasjonalt nivå. 1500 personer mellom 18 og 79 år ble invitert til å delta i undersøkelsen, og 991 personer besvarte spørreskjemaet som inneholdt rundt 150 spørsmål.

Notat 08/2013
ISSN nr: 0808-4653

østlandsforskning
EASTERN NORWAY RESEARCH INSTITUTE
www.ostforsk.no